

Thuis in Teylingen

**Verkiezingsprogramma CDA Teylingen
2022-2026**

TEYLINGEN

Colofon

Titel: Thuis in Teylingen

Ondertitel: Verkiezingsprogramma CDA Teylingen 2022-2026

Leden programmacommissie: Guylaine Loos, Marco van den Nouland, Loek van Ruiten en Wim de Winter

Afbeelding voorpagina: Het schilderij op de voorpagina van ons verkiezingsprogramma is gemaakt door meer dan 20 Teylingers op de jaarlijkse braderie in Voorhout op 18 september 2021.

Meer informatie: secretaris@teylingen.cda.nl

Datum: 15 november 2021

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	6
	<i>1.1 Uitgangspunten</i>	<i>6</i>
	<i>1.2 Ons verkiezingsprogramma</i>	<i>7</i>
2.	Verenigingsleven, sport en cultuur	9
	<i>2.1 Verenigingen</i>	<i>9</i>
	<i>2.2 Vrijwilligers</i>	<i>9</i>
	<i>2.3 Sport</i>	<i>9</i>
	<i>2.3.1 Sportvoorzieningen</i>	<i>10</i>
	<i>2.4 Cultuur</i>	<i>10</i>
	<i>2.4.1 Cultuur</i>	<i>10</i>
	<i>2.4.2 Cultuurvoorzieningen</i>	<i>11</i>
	<i>2.4.3 Historie en monumenten</i>	<i>11</i>
3.	Zorg voor elkaar	13
	<i>3.1 Welzijn</i>	<i>13</i>
	<i>3.2 Jeugdzorg</i>	<i>14</i>
	<i>3.3 Ouderenzorg</i>	<i>15</i>
	<i>3.4 Respijt- en mantelzorg</i>	<i>16</i>
	<i>3.5 Inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt</i>	<i>17</i>
	<i>3.6 Armoede</i>	<i>17</i>
	<i>3.7 Samenwerking</i>	<i>18</i>
4.	Onderwijs	20
	<i>4.1 Kinderopvang</i>	<i>20</i>
	<i>4.2 Basisonderwijs</i>	<i>20</i>
	<i>4.3 Voortgezet onderwijs</i>	<i>21</i>
	<i>4.4 Laaggeletterdheid</i>	<i>21</i>
	<i>4.5 Inburgering</i>	<i>22</i>
5.	Wonen	24
	<i>5.1 Koopwoningen</i>	<i>25</i>
	<i>5.2 Huurwoningen</i>	<i>25</i>
	<i>5.3 Alternatieve woningbouw</i>	<i>26</i>
6.	Bereikbaarheid en leefomgeving	28
	<i>6.1 Bereikbaarheid</i>	<i>28</i>
	<i>6.2 Leefomgeving</i>	<i>30</i>
	<i>6.3 Veiligheid</i>	<i>31</i>
7.	Duurzaamheid	33
	<i>7.1 Groene infrastructuur</i>	<i>33</i>
	<i>7.2 Klimaatadaptatie, verstening en vergroening</i>	<i>34</i>
	<i>7.3 Circulaire economie</i>	<i>34</i>
	<i>7.4 Energietransitie</i>	<i>35</i>

8.	Lokale economie, landbouw en recreatie.....	37
	<i>8.1 Detailhandel en horeca.....</i>	<i>38</i>
	<i>8.2 Agrarische sector</i>	<i>38</i>
	<i>8.3 Economische samenwerking</i>	<i>39</i>
	<i>8.4 Recreatie en toerisme.....</i>	<i>39</i>
9.	Toegankelijk en bereikbaar bestuur	42
	<i>9.1 Dienstverlening</i>	<i>42</i>
	<i>9.2 Financiën</i>	<i>42</i>
	<i>9.3 Inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven</i>	<i>43</i>
	<i>9.4 Gemeentelijke samenwerking.....</i>	<i>43</i>
10.	Slotwoord	45

Sassenheim
gem. Teylingen

Warmond
gem. Teylingen

FAIRTRADE
GEMEENTE

Voorhout

1. Inleiding

Voor u ligt het verkiezingsprogramma van het CDA Teylingen voor de komende raadsperiode (2022-2026). Als **lokale** partij staan wij midden in de Teylingse samenleving. Daarom hebben wij de samenleving een centrale plaats gegeven in ons verkiezingsprogramma.

Onze samenleving vormt de **rode draad** van ons verkiezingsprogramma. Daarbij zetten wij u, inwoner van Teylingen, centraal! Of u nu actief bent in de eigen familie, buurt, vriendenkring, sportclub of vereniging of niet actief bent. Wij hebben oog voor mensen die door wat voor oorzaak dan ook, geïsoleerd dreigen te raken of de boot missen.

Er loopt ook een **groene draad** door dit programma: duurzaamheid, want de tijd voor vrijblijvendheid is voorbij. Er gebeurt op dat vlak al veel het kan én moet beter. Duurzaamheid is breder, dan alleen vergroening of de energietransitie van onze samenleving. Voor ons gaat het zeker ook over voldoende woningen, een duurzame bereikbaarheid van onze dorpen en een duurzame zorg voor iedereen in Teylingen.

1.1 Uitgangspunten

Het CDA Teylingen is een brede volkspartij, die gelooft in de kracht van de samenleving. Hierbij hebben we oog voor elkaar en voelen we ons verbonden met onze omgeving, zoals onze gemeente, ons dorpen, onze vereniging of onze familie. Het CDA Teylingen streeft naar verbinding in onze samenleving. Voor elkaar, met elkaar. Wij stellen het gemeenschappelijk belang voorop het individuele belang. Daarbij zoeken we naar overeenkomsten, waarbij we uiteindelijk een democratisch besluit nemen rekening houdend met mogelijk ongunstige gevolgen voor een minderheid.

De inspiratiebron voor het CDA Teylingen vormt de christelijke traditie, waaruit onze Nederlandse samenleving is voortgekomen. De waarden daarvan, die zichtbaar zijn in de daaruit voortvloeiende normen, proberen we te vertalen naar de samenleving van vandaag. Steeds meer CDA'ers vinden juist hun inspiratie in de uitwerking van de normen en waarden in onze hedendaagse maatschappij, los van welke geloofsovertuiging dan ook.

Op basis van onze visie op de maatschappij heeft het CDA Teylingen een aantal uitgangspunten. Deze uitgangspunten zijn:

- *Gespreide verantwoordelijkheid*: we leven in Teylingen in een maatschappij met veel verbindingen tussen bijvoorbeeld inwoners, sportclubs, scholen, verenigingen, kerken, zorginstellingen of bedrijven. Iedereen levert een eigen unieke bijdrage aan deze samenleving (onze gespreide verantwoordelijkheid). Dit willen we koesteren, vasthouden en uitdragen.
- *Solidariteit*: we zetten ons als CDA in voor de onderlinge verbondenheid tussen onze inwoners. Ieder inwoner van Teylingen nemen we serieus, ongeacht geloof of culturele achtergrond. We leven met elkaar, naast elkaar en zorgen voor elkaar, met bijvoorbeeld gezondheidszorg, onderwijs, faciliteiten en een inkomen voor iedere inwoner.
- *Rentmeesterschap*: Vanuit een besef van verbondenheid tussen de generaties voelt het CDA Teylingen zich geroepen tot zorg voor natuur en cultuur. We hebben de natuur en de cultuur geërfd van onze (voor-)ouders en te leen van de mensen die na ons komen.

Dat vraagt dat we verder kijken dan ons eigen belang en onze eigen tijd hier op aarde, ook op financieel gebied.

- *Publieke gerechtigheid:* onze (lokale) overheid is een onmisbare schakel om met elkaar te kunnen (samen-)leven en wordt door ons gesteund. Dit biedt de mensen zekerheid, zorgt voor goede (spel)regels en zorgt voor iedereen die kwetsbaar en afhankelijk is.

1.2 Ons verkiezingsprogramma

In ons verkiezingsprogramma beschrijven we wat wij belangrijk vinden voor onze dorpen Voorhout, Sassenheim en Warmond. Deze ideeën en wensen zijn mede gebaseerd op diverse gesprekken met inwoners, verenigingen, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

In de komende vier jaar gaan wij ons actief inzetten voor de punten die in ons verkiezingsprogramma staan. Hieronder de uitwerking van een aantal van onze speerpunten voor Teylingen:

- *Duurzaamheid:* stimuleren van duurzaam opgewekte (zonne-)energie en circulaire economie;
- *Woning(bouw)beleid:* inzetten voor betaalbare- en duurzame huur- en koopwoningen, het bouwen van starterswoningen, het versneld uitvoeren en ontwikkelingen van nieuwbouwprojecten en het stimuleren van nieuwe woonvormen;
- *Zorg voor jong en oud:* niet de regel; de hulpvrager staat centraal, slim uitvoeren van alle regelingen, vroegsignalering in jeugdzorg, ontzorgen van mantelzorgers (bijvoorbeeld via respijthuis) en het tegengaan van eenzaamheid (via buurtkamers);
- *Verkeersveiligheid:* het aanpakken van alle “onveilige” verkeerssituaties in Teylingen;
- *Vergroening in Teylingen:* behouden de huidige groenvoorzieningen in onze kernen, waarbij we speciale aandacht hebben voor onze parken, bossen en landgoederen;
- *De aanleg van nieuw groen:* het is niet alleen belangrijk om het huidige groen te behouden: ook het uitbreiden van de groenvoorzieningen. Bijvoorbeeld door de aanleg van een park in Voorhout;
- *Cultuur- en sportvoorzieningen:* onze sport-, cultuur- en vrijetijdsverenigingen krijgen goede voorzieningen en/of accommodaties en we gaan voor het behouden van alle bibliotheken in Teylingen;
- *Bereikbaarheid:* introductie bel-/ buurtbus, minder doorgaand (vracht)verkeer door onze kernen, verkeersdoorstroming op lokale wegen bevorderen en betere (regionale) busverbindingen;
- *Aantrekkelijke dorpskernen en winkelcentra:* voor Sassenheim zetten we ons in op een veilig Hortusplein, waarbij wij ons ook inzetten voor een parkeergarage op het Hortusplein. In Voorhout zetten wij ons in voor een (zoveel mogelijk) autoluwe Herenstraat en in Warmond voor een aantrekkelijke uitstraling van de Dorpsstraat;
- *Een goed ondernemersklimaat:* inzetten op het vereenvoudigen van wet- en regelgeving, stimuleringsmaatregelen (bijvoorbeeld voor duurzame economie) en regionale samenwerking;
- *Servicegerichte overheid:* toegankelijkheid voor onze inwoners vergroten (via loket, kranten en internet), werken aan vereenvoudiging van wet- en regelgeving en streven naar gelijkblijvende lokale lasten voor onze inwoners en ondernemers.

2. Verenigingsleven, sport en cultuur

De betrokken- en open samenleving moet centraal staan; onze inwoners nemen met elkaar initiatieven om vraagstukken in onze samenleving aan te pakken. Onze gemeente heeft een actieve houding om deze samenleving krachtig- en vitaal te maken en te houden. De gemeente ook nieuwe initiatieven de ruimte geven, en ook een dienstbare en een betrouwbare partner zijn. Zo versterken wij samen de betrokkenheid bij het gemeenschappelijk gevoel in onze gemeente.

2.1 Verenigingen

Verenigingen zijn het “cement” van onze samenleving. In Teylingen hebben de verenigingen een belangrijke sociale functie. Het is een plek waar men kan sporten of waar culturele activiteiten plaatsvinden. Wij ondersteunen de verenigingen actief met geld en middelen. Het CDA wil ook de ruimte bieden voor (nieuwe) initiatieven van verenigingen en we willen dat onze gemeente alle verenigingen faciliteert.

Door de initiatieven van verenigingen te ondersteunen houden wij de verenigingen en onze samenleving, levendig en vitaal. Het CDA wil ook culturele verenigingen en sportverenigingen gelijk behandelen. Bijvoorbeeld bij het toekennen van financiële steun of het vinden van een nieuwe accommodatie.

2.2 Vrijwilligers

Vrijwilligers zijn onmisbaar voor verenigingen. Vrijwilligers zorgen dat onze verenigingen goed kunnen draaien. Het CDA wil:

- Waardering en ondersteuning van vrijwilligers en verenigingen.
- Goede randvoorwaarden voor verenigingen en vrijwilligers bieden.
- De Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) gratis houden.
- Vrijwilligerswerk stimuleren, in het bijzonder onder jongeren, zodat meer inwoners zich als vrijwilliger bij een vereniging aanmelden.

2.3 Sport

Sport en bewegen zijn belangrijk voor ons allemaal. Niet alleen door zelf deel te nemen aan sport; ook door als vrijwilliger, supporter of bestuurslid actief te zijn bij een sportvereniging. Sporten is goed voor de gezondheid en brengt mensen samen. Het CDA wil:

- Sporten stimuleren en een gezonde leefstijl en gezonde voeding bij verenigingen promoten.
- Rookvrije sportparken, sporthallen, sportaccommodaties en verenigingen.
- Sport onder de jeugd bevorderen, omdat sport een positieve rol speelt bij een actieve leefstijl en het bovendien het respect voor normen en waarden bevordert. Daarom moet

de gemeente de samenwerking zoeken met scholen. Bijvoorbeeld door het behouden van sportprogramma's en combinatiefunctionarissen.

- Bewegen voor ouderen stimuleren en ondersteunen zodat zij langer zelfstandig kunnen blijven meedoen in de samenleving. In de dorpen moet er voldoende aanbod zijn voor seniorsportgroepen en andere vormen van groepsactiviteiten voor ouderen (bijvoorbeeld jeu des boules).
- Schoolzwemmen op de basisscholen behouden.
- Sport en bewegen voor kwetsbare groepen bevorderen.
- Sport moet voor iedereen toegankelijk zijn, dus ook voor gezinnen met een beperkt budget. Het CDA wil de sport- en cultuurregeling meer promoten.

2.3.1 Sportvoorzieningen

Er moeten goede sportvoorzieningen zijn in onze drie dorpen. Het CDA wil:

- Voldoende- en goede sportaccommodaties voor alle binnen- en buitensport. Teylingen heeft te maken met krapte op het gebied van binnensportaccommodaties. Alle binnensporters moeten hun sport kunnen beoefenen in Teylingen, zodat zij niet meer hoeven uit te wijken naar buurgemeentes.
- Minstens één nieuwe sporthal in Teylingen. Voortvarendheid bij de realisatie- en de vernieuwing van sportparken of sporthallen. Bijvoorbeeld sportpark Elsgeest in Voorhout en sporthal de Wasbeek in Sassenheim. Het aantal inwoners in Teylingen zal verder stijgen de komende jaren. Er moet voldoende sportgelegenheden zijn voor al onze inwoners.
- Efficiënt gebruik van sportaccommodaties en de verbinding leggen met culturele verenigingen.
- Beweegtuinten en sportieve speeltuinen maken voor jong en oud. Bijvoorbeeld op Koudenhoorn in Warmond en in het nieuwbouwplan Nieuw Boekhorst in Voorhout. Verder willen we wandel- en fietspaden rondom de dorpen, bijvoorbeeld een "*Groen rondje Teylingen*".

2.4 Cultuur

Sassenheim, Voorhout en Warmond hebben hun eigen identiteit met eigen voorzieningen en een levendig verenigingsleven. Dit maakt Teylingen een unieke gemeente. Wij hechten veel waarde aan het behoud van de eigen identiteit van onze drie dorpen. Op die manier vormen we in Teylingen een eenheid in verscheidenheid.

2.4.1 Cultuur

Cultuur is belangrijk voor mens en samenleving, omdat het bijdraagt aan de persoonlijke ontwikkeling van mensen en aan een gevoel van verbondenheid binnen de gemeenschappen.

Veel inwoners zijn cultureel actief. Muziekverenigingen, toneelclubs of schilderworkshops zijn mooie voorbeelden van de verbindende kracht van cultuur. Het CDA ondersteunt kunst en cultuur in de gemeente van harte.

Het CDA wil:

- Meer ruimte voor kunst en cultuur in de dorpen en onze inwoners hier actief bij betrekken.
- Meer aandacht geven aan de culturele vorming van de jeugd, bijvoorbeeld door muziekonderwijs op basisscholen te stimuleren. En moeten scholen en culturele verenigingen direct worden betrokken.
- Cultuur toegankelijk houden voor alle inwoners. Ook voor mensen met een klein budget en hun kinderen. Hiervoor wordt de sport- en cultuurregeling ingezet en meer gepromoot door de gemeente.

2.4.2 Culturele voorzieningen

Het CDA wil dat een breed cultureel aanbod in stand blijft en dat cultuur toegankelijk is voor iedereen. Daarom wil het CDA:

- Kwalitatief goede- en voldoende culturele accommodaties en voorzieningen.
- Culturele verenigingen en instellingen die een nieuwe accommodatie nodig hebben actief ondersteunen in de zoektocht naar een nieuwe of grotere plek of ondersteunen bij het vernieuwen van de huidige accommodatie. Bijvoorbeeld voor Crescendo en Adest Musica in Sassenheim.

De bibliotheken hebben een belangrijke functie in Teylingen. Het CDA wil daarom:

- Dat ieder dorp zijn eigen bibliotheek behoudt.
- Een multifunctionele accommodatie realiseren in Voorhout en deze accommodatie ook laten gebruiken door meerdere (culturele) verenigingen of organisaties in samenwerking met de bibliotheek.

2.4.3 Historie en monumenten

Teylingen heeft een rijke historie en mooie monumenten, zoals de Ruïne van Teylingen. De historische verenigingen in Sassenheim, Voorhout en Warmond houden deze geschiedenis en herinneringen van Teylingen levend. Het CDA steunt deze historische verenigingen. De lokale cultuur en geschiedenis maken de dorpen in Teylingen uniek. Het CDA wil daarom:

- Meer aandacht voor de lokale geschiedenis.
- (Betere) ondersteuning door de gemeente voor de jaarlijkse Open Monumentendag.
- Zorgvuldig omgaan met en het behouden van onze monumenten en beeldbepalende panden.
- Financiële steun en/of positieve ambtelijke ondersteuning voor de parken in onze dorpen, zoals park Rusthoff en het Overbosch. Deze parken worden dankzij de bijdrage van vele vrijwilligers in stand gehouden. De jaarlijkse gemeentelijke bijdrage wordt gehandhaafd en indien nodig verhoogd.

3. Zorg voor elkaar

Het CDA vindt het belangrijk dat in Teylingen kwalitatief goede zorg wordt geleverd. In Teylingen komt zorg tot stand door een hecht netwerk van vrijwilligers, mantelzorgers en professionals.

Om goede zorg voor onze inwoners te realiseren en te behouden, is het belangrijk dat de zorg in Teylingen van goede kwaliteit is. Dit betekent dat mensen met een hulpvraag kunnen aankloppen bij de gemeente en dan snel de juiste- en passende zorg krijgen.

Het CDA vindt de menselijke maat en maatwerk in de zorg belangrijk. Iedereen moet altijd gebruik kunnen maken van de zorg die hij of zij nodig heeft. Ook moet de zorg toegankelijk en betaalbaar zijn voor iedereen en er moet worden voorkomen dat inwoners zorg (gaan) missen.

Om dit te bereiken wil het CDA:

- (Behoud van) de aanvullende collectieve ziektekostenverzekering voor mensen met een klein budget.
- Actieve cliëntondersteuning bevorderen. Mensen met een zorgaanvraag hebben recht op cliëntondersteuning; ze maken hier nog te weinig gebruik van. Onze gemeente moet cliëntondersteuning daarom actief aanbieden/ promoten.
- In de thuiszorg zoveel mogelijk vertrouwde gezichten voor zorgbehoevenden door het maken van goede afspraken met de zorgaanbieders.
- Samenwerking tussen gemeente, professionele zorgorganisaties en vrijwilligersorganisaties verder versterken. Zo vermijden we dubbele werkzaamheden en/of dat er hulpvragen niet worden opgepakt. Hierdoor weten de organisaties elkaar beter te vinden, wat zorgt voor een betere kwaliteit van zorg en ondersteuning.
- Meer nadruk op preventie. Door met elkaar in te zetten op 'Positieve Gezondheid' wordt vooral gekeken naar de mogelijkheden.

3.1 Welzijn

Goede zorg begint bij het welzijn van onze inwoners. De afgelopen jaren heeft het CDA zich hiervoor ingezet. Bijvoorbeeld door aandacht te vragen voor eenzaamheid onder onze inwoners en door het blijven stimuleren van initiatieven zoals buurtkamers of fietsmaatjes. Ook in de komende jaren gaan wij ons zich inzetten voor het welzijn van onze inwoners.

Het CDA wil:

- Investeren in een gezonde levensstijl van onze inwoners. Dit begint al van jongs af aan. Daarom wil het CDA onze basis- en voortgezet onderwijs extra stimuleren om alleen gezond eten en drinken aan te bieden. Wij willen ook sport en spel stimuleren onder de jeugd, omdat bewegen gezond is.

- Inwoners stimuleren om meer te bewegen. Dit houdt mensen langer gezond en zelfredzaam. Wij ondersteunen daarom actief alle initiatieven van bijvoorbeeld hardloopverenigingen, wandelgroepen en andere sportverenigingen.
- Meer aandacht voor eenzaamheid en investeren om eenzaamheid onder inwoners te voorkomen. Hierbij ligt onze aandacht bij jong en oud. Eenzaamheid is onder jongeren ook een steeds groter probleem. Een gericht beleid hiervoor is van groot belang.
- Het contact tussen inwoners, professionals en vrijwilligers bevorderen. Denk bijvoorbeeld aan sociale activiteiten, zoals sporten of kunstactiviteiten. Initiatieven als Fietsmaatjes, wandelmaatjes en buurtkamers binnen Teylingen verminderen ook eenzaamheid onder onze inwoners. Het ondersteunen van andere (eigen) initiatieven die eenzaamheid kunnen voorkomen, vinden wij ook belangrijk.
- Buddyprojecten opzetten, waarin ouderen en jongeren met elkaar in verbinding komen. De scholen in Teylingen willen we daarbij betrekken zodat zij de buddyprojecten onder de aandacht kunnen brengen bij leerlingen en kunnen meedenken over het opzetten van de verbinding. Voor ouderen biedt dit de mogelijkheid om hun levenservaring te delen met jonge mensen in de gemeente.
- Meer fysieke plekken waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, bijvoorbeeld in de dorpscentra en in de (nieuwe) woonwijken van Teylingen. Wij gaan ook kijken naar het opzetten van wijkcentra op centrale plekken in de wijk. En willen ons ook inzetten voor het behouden van de huidige plekken, waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, zoals het Repaircafé, de buurtkamers of de Paraplu in Voorhout.
- Aandacht voor het punt dat vrijwilligers en professionals tijdig (leren) signaleren, wanneer eenzaamheid zorgwekkende vormen gaat aannemen. Op deze manier kunnen tijdig informele ondersteuning en zo nodig professionele interventies in gang worden gezet. Een sociale kaart is een goed hulpmiddel, waarmee professionals en vrijwilligers mensen in eenzaamheid kunnen doorverwijzen naar projecten van Welzijn Teylingen of andere projecten die tot doel hebben eenzaamheid te voorkomen.
- Starten van een 75+ project. Dit project is bedoeld om de behoeften te peilen onder 75-plussers. Hiervoor willen we huisbezoek voor een informeel gesprek aanbieden door een ouderenadviseur.
- Het opzetten van belbus/buurtbus voor ouderen en mindervaliden. Hierdoor kunnen ouderen en mindervaliden op een laagdrempelige manier van A naar B. Ook kunnen ze hierdoor andere mensen blijven ontmoeten.

3.2 Jeugdzorg

De gemeenten zijn sinds 2015 verantwoordelijk voor de organisatie van de jeugdzorg. De jeugdzorg is veelomvattend. Daarom wil het CDA dat de gemeente zorgt voor goede- en duidelijke taakafbakening voor de jeugdzorg. Hierdoor kunnen we de uitgaven van de jeugdzorg beter monitoren. Daarnaast is het ook belangrijk dat de jeugdzorg op een efficiënte manier wordt uitgevoerd zodat we de jeugdzorg betaalbaar houden voor nu en de komende generaties.

Het CDA heeft voor de jeugdzorg de volgende ambities:

- Goede jeugdzorg begint met goede preventie. Daarom zetten wij de komende vier jaar ook extra in op preventieve activiteiten binnen de jeugdzorg. Denk bijvoorbeeld aan schoolmaatschappelijk werk, trainingen en andere preventieve activiteiten. Ook zogenaamde vroegsignalering en vroeg diagnose is belangrijk voor een goede preventie. Daarom zet het CDA de komende jaren de lijn van de pilot “vroegsignalering” door naar structureel beleid en wordt ook de inzet van de praktijkondersteuner Jeugd bij de huisarts in alle drie de dorpen voortgezet.
- Jeugdhulp moet passend zijn: ‘licht’ waar het kan en ‘zwaar’ waar het moet. Maatwerk is voor alle jeugdigen belangrijk, omdat iedereen een andere, gerichte zorgbehoefte heeft.
- Niet alle kinderen kunnen thuis blijven wonen omdat er problemen thuis zijn. Uithuisplaatsingen kunnen voor kinderen schadelijk zijn. Dit is daarom ook een laatste optie. Het CDA wil daarom ook dat kinderen zo veel mogelijk thuis blijven wonen met eventuele ondersteuning van zogenaamde meeleefgezinnen, steungezinnen of buurtgezinnen. Als kinderen echt niet meer thuis kunnen wonen; moeten ze zoveel als mogelijk worden geplaatst in een (netwerk) pleeggezin of gezinshuis in de buurt van de woonplaats van de ouders. Wij willen deze vormen van jeugdzorg (be)houden en waar nodig extra hierin investeren. Daarmee voorkomen we dat kinderen in een anonieme instelling terecht komen.
- Het is ook belangrijk dat de gemeente zich inzet om misbruik van jeugdzorggelden te voorkomen. Hierdoor is een geld mogelijk die weer in te zetten zijn waar het echt nodig is.

3.3 Ouderenzorg

De inwoners van Teylingen worden steeds ouder. Daarom is het belangrijk dat onze gemeente ook in de komende jaren de nodige aandacht heeft voor onze oudere inwoners. Hiervoor wil het CDA werken aan een aantal belangrijke thema’s.

- Ouderen stimuleren om zo lang als dat mogelijk is thuis te wonen. Hierdoor is de kans kleiner dat contact met familie, vrienden en kennissen verwatert. Het is daarom belangrijk dat de woningen voor ouderen geschikt zijn en dat er in woningen goede zorg kan worden ontvangen/gegeven. Denk bijvoorbeeld aan gelijkvloerse woningen, een “knarrenhof” of woningen met een gemeenschappelijke ruimte. Om alle initiatiefaanvragen voor deze woonvormen goed te kunnen beoordelen, wil het CDA dat de gemeente een duidelijke woonzorgvisie heeft. Deze woonzorgvisie willen we vertalen in prestatieafspraken met de woningcorporaties, projectontwikkelaars en zorgaanbieders.
- Als mensen tijdelijk niet thuis kunnen wonen door bijvoorbeeld revalidatie, moet er tijdelijk woonvoorzieningen zijn zo dicht mogelijk bij hun vertrouwde woonomgeving. Dit moet ouderen ondersteunen bij het nemen van eigen regie in hun zorgbehoefte. Ouderen blijven op die manier onderdeel van het netwerk dat ze in hun leven hebben opgebouwd.
- Als ouderen niet meer zelfstandig kunnen wonen, dan is een woonzorgcentrum een goed alternatief. Het CDA wil dat in ieder dorp voldoende capaciteit is voor deze voorzieningen. Deze capaciteit gaat om lichtere-, tijdelijke- en/of zwaardere zorgvragen. We

willen nieuwe verzorgingsmogelijkheden in Teylingen, die ook ruimte bieden voor ontmoeting, ondersteuning en respijtzorg. Mede hierdoor pakken we ook de wachtlijsten voor woonzorgcentra of verpleeghuizen aan.

- De eenzaamheid onder ouderen verkleinen. Naast de eerder benoemde maatregelen om eenzaamheid onder onze inwoners tegen te gaan, willen wij ook dat er meer ontmoetingsruimten komen voor ouderen. Bijvoorbeeld in de dorpscentra, parken of rondom woonzorgcentra.
- Een belangrijke rol is weggelegd voor de Bond van Ouderen, de Zonnebloem en Welzijn Teylingen. Wij willen deze organisaties daarom ondersteunen bij hun inzet voor de ouderen in Teylingen, zodat zij hun uitjes kunnen blijven organiseren voor ouderen en met ouderen in gesprek kunnen gaan over belangrijke thema's, zoals langer thuis blijven wonen.
- Dementie is een belangrijk- en actueel thema. Op dit moment is de gemeente Teylingen een *"dementievriendelijke gemeente"*. Het CDA wil meer doen om dementievriendelijk te blijven. Bijvoorbeeld door het ontwikkelen van een ICT hulpmiddel of een loket op het gemeentehuis waarop ouderen en hun omgeving hun vragen kunnen achterlaten. Hierover gaan we graag in gesprek met bijvoorbeeld Welzijn Teylingen.
- Het realiseren van een mortuarium in Warmond. Deze faciliteit is sinds de sluiting van de Liduina en Mariëngaerde niet meer aanwezig.

3.4 Respijt- en mantelzorg

Mantelzorgers zijn heel belangrijk in het huidige zorgsysteem. Zij ondersteunen de zorgbehoevenden met diverse zaken die niet door professionals geregeld kunnen worden. Voor veel mantelzorgers is het niet altijd even makkelijk om steeds de optimale zorg te kunnen leveren. Meer en betere ondersteuning van de gemeente helpt mantelzorgers verder.

Het CDA wil daarom mantelzorgers meer ondersteunen in hun zorgtaken. Dit wordt ook wel respijtzorg (of vervangende zorg) genoemd.

- We willen mantelzorgers meer ontzorgen wanneer zorg voor hen te zwaar wordt. Dit kan in de vorm van dagopvang, logeerhuizen, professionele opvang of zorg aan huis voor de zorgbehoevenden. De mantelzorger wordt dan ontzorgt gedurende een dagdeel of voor een wat langere, aangesloten periode.
- Het CDA wil een zogenaamd respijthuis realiseren. Een respijthuis is bedoeld om mantelzorgers te ontzorgen, zodat zij even op adem kunnen komen. Deze mantelzorgers kunnen tijdens het verblijf van de zorgbehoevende in het huis hun taken overdragen aan een professional.
- De ontmoeting tussen mantelzorgers stimuleren. We willen hiervoor een ontmoetingspunt opzetten, zodat mantelzorgers met elkaar kunnen praten over hun werkzaamheden, ervaringen, eventuele zorgvragen of voor de gezelligheid. Ook willen wij speciale aandacht voor ontmoetingen tussen jonge mantelzorgers. Het leven van deze jongeren staat vaak volledig in het teken van het mantelzorgen. Hierdoor komen de jongeren niet toe aan activiteiten die zij normaal gesproken doen, zoals afspreken met vrienden of sporten.

3.5 Inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt

Voor het welzijn van onze inwoners is het belangrijk dat zij kunnen meedoen in de samenleving. Het hebben van werk of andere betaalde dagbesteding helpt daarbij. Onze gemeente heeft de belangrijke taak om mensen, die door een beperking of door andere oorzaken een afstand tot de arbeidsmarkt hebben, aan een baan te helpen.

Het CDA wil:

- Mensen mét en zónder uitkering actief aan werk helpen. Dit kan bijvoorbeeld door begeleiding via jobcoaches, het inzetten van loonkostensubsidie en het ontzorgen van werkgevers. Er moet hierbij ook ingezet worden op bijvoorbeeld zogenaamde “*beschutte werkplekken*” voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dit zijn werkplekken waar meer begeleiden is en/of aanpassingen aan de fysieke werkplek zijn aangebracht.
- Initiatieven ondersteunen om mensen mét en zonder uitkering in te zetten als vrijwilliger.

3.6 Armoede

Voor het CDA is armoedebestrijding en het voorkomen ervan erg belangrijk.

- Steeds meer mensen hebben te maken met schulden. Deze schulden zijn niet altijd door direct toedoen van deze mensen ontstaan. Daarom vinden wij het extra belangrijk dat de gemeente en de partners in het sociaal domein aandacht hebben voor schulden en/of armoede onder de inwoners. We willen daarom dat het gemeenteloket bij vermoedens van schulden en/of armoede actief handelt, actief contact zoekt met de betreffende inwoners en helpt om schulden af te bouwen en/of te voorkomen.
- Speciale aandacht voor kinderen die opgroeien in (verborgen) armoede. Geen kind zou in armoede mogen opgroeien. Daarom wil het CDA samen met scholen en jeugdprofessionals actief op zoek gaan naar armoede onder kinderen. Hierdoor kunnen maatregelen vroegtijdig genomen worden om erger te voorkomen.
- Sinds juli 2018 hebben ouders met een laag inkomen via Stichting Leergeld recht op schoolbenodigdheden en leermiddelen (bijvoorbeeld laptops) voor hun schoolgaande kinderen. Wij willen deze regeling (verder gaan) promoten, zodat er meer en beter gebruik van wordt gemaakt.
- Kinderen en volwassenen kunnen gebruik maken van korting op culturele activiteiten en sport via de Sport en Cultuurregeling. Ook aan deze regeling willen we meer bekendheid geven.
- Niet alleen kinderen in armoede verdienen de steun van de gemeente. Ook volwassenen in armoede willen we helpen. De gemeente moet maatregelen nemen om mensen sneller uit de armoede te halen. Bijvoorbeeld door extra maatregelen te nemen in de schuldhulpverlening. Of door andere initiatieven, zoals de voedselbank, de weggeefwinkel, de kledingbank of het Repaircafé, te ondersteunen bij het vinden van huisvesting of aan deze organisaties financiële steun te geven.

3.7 Samenwerking

Regionale samenwerking binnen de zorg is essentieel om kwalitatief goede zorg te leveren. Samenwerking bijvoorbeeld binnen Holland-Rijnland (samenwerkingsverband van Duin- en Bollenstreek, regio Leiden en Alphen aan den Rijn). Het CDA wil ook alert blijven op de financiën en de werkzaamheden van Holland-Rijnland. Het is belangrijk dat deze organisatie goede kwaliteit levert en efficiënt werkt.

Samenwerking met professionals is belangrijk voor een goede uitvoering van de gemeentelijke taken; daarom wil het CDA de samenwerking tussen professionals en onze gemeente verder stimuleren.

4. Onderwijs

Het CDA staat voor goed onderwijs in Teylingen. Wij vinden het belangrijk dat ieder kind naar de school van zijn of haar keuze kan gaan. Daarom staan wij voor de vrijheid van onderwijs. Artikel 23 van de Nederlandse Grondwet is dan ons uitgangspunt voor wat betreft onderwijs. Volgens dit wetsartikel kan degene die wat wil zelf een school stichten die past bij zijn of haar levensovertuiging en/of geloof.

Voor het CDA is het belangrijk dat de jeugdzorg en het onderwijs elkaar weten te vinden als er mogelijk problemen zijn met een kind. Daarom wil het CDA in de komende jaren investeren in goede verbindingen tussen de jeugdzorg en het onderwijs. Mogelijke problemen kunnen dan eerder worden onderkend en opgelost. Een goede verbinding zorgt voor een preventieve werking (en lagere kosten). Het onderwijs kan dan eerder problemen signaleren en voorkomen dat ze groter worden.

4.1 Kinderopvang

Via de kinderopvang komen kinderen op jonge leeftijd al in aanraking met andere leeftijdsgenoten. En leren ze omgaan met andere kinderen en komen ze op jonge leeftijd in aanraking met leren. Dit is belangrijk voor hun ontwikkeling. Het CDA wil daarom:

- Investeren in een goede kinderopvang en buitenschoolse opvang. Dit willen we samen doen met de organisaties van de kinderopvang en buitenschoolse opvang. Het is belangrijk dat er in ieder dorp voldoende locaties zijn. Het is goed als onze gemeente en de kinderopvang en buitenschoolse opvang actief verbinding zoeken met organisaties uit Teylingen. Bijvoorbeeld met het Natuur Ontdekkingscentrum in Warmond of sportverenigingen in Teylingen.

4.2 Basisonderwijs

Voor het basisonderwijs vindt het CDA het volgende belangrijk:

- Het CDA wil voldoende- en kwalitatief goede schoolgebouwen. De schoolgebouwen en de directe schoolomgeving moeten voldoen aan een aantal (wettelijke) eisen. De school moet bijvoorbeeld voldoende- en ruime klaslokalen hebben welke zijn voorzien van goede ventilatie. Rondom het schoolgebouw moeten voldoende groene speelpleinen of “*tiny forests*” zijn, zodat kinderen voldoende ruimte hebben om te spelen. Ook wil het CDA voldoende parkeerplekken voor de fietsen van de leerlingen, ouders en leraren. Deze wensen gelden voor bestaande schoolgebouwen en bij de bouw van nieuwe scholen.
- De inhoud van het onderwijs is belangrijk. Dit is de verantwoordelijkheid van de basisschool. We willen de basisscholen wel stimuleren om naast de reguliere lespakketten ook extra activiteiten aan te bieden, zoals aandacht voor lokale cultuur en historie, duurzaamheid, muziek en lokale politiek. Hierbij willen we kijken naar bestaande projecten, zoals het schooltuintjesproject in Sassenheim of het jaarlijkse bezoek aan landgoed Oostergeest in Warmond. En we kijken zeker ook naar nieuwe initiatieven.
- Het project “*Kindergemeenteraad*” in de groepen 8 van de basisschool willen we continueren in de komende jaren.

- Het onderwijs moet voor iedereen bereikbaar en veilig zijn. Er moeten voldoende scholen in de buurt zijn en het leerlingenvervoer moet goed zijn geregeld. Het CDA wil hiervoor aandacht blijven houden en indien nodig de regeling voor het leerlingenvervoer aanpassen.

4.3 Voortgezet onderwijs

In Teylingen hebben we twee locaties voor het voortgezet onderwijs, te weten het Rijnlands Lyceum in Sassenheim en de KTS in Voorhout. Wij vinden het volgende belangrijk.

- Beide onderwijsinstellingen hebben een goed gebouw dat passend is voor het aantal leerlingen van de school. Ook moeten zij voldoen aan de eisen die gelden voor de basisscholen in Teylingen (zie ook paragraaf 4.2).
- Een (meer) actieve verbinding zoeken tussen de lokale politiek en de scholen, omdat de leerlingen de kiezers van de toekomst zijn. Daarom willen we onderzoeken of er mogelijkheden zijn om op de middelbare scholen gastlessen te geven over de lokale politiek en/of maatschappelijke thema's.
- Een goede verbinding tussen het voortgezet onderwijs en de arbeidsmarkt in de gemeente. Het CDA wil (in samenwerking met de scholen) zorgen voor meer aandacht voor de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt in Teylingen. Bijvoorbeeld door samen met het bedrijfsleven in Teylingen en de scholen projecten te ontwikkelen, waarmee leerlingen kennis kunnen maken met het bedrijfsleven in Teylingen. Dit kan bijvoorbeeld door meeloopstages en praktijkopdrachten.

4.4 Laaggeletterdheid

Het beheersen van Nederlandse taal is essentieel om mee te doen in onze samenleving. Het CDA wil:

- Meer aandacht voor kinderen en volwassenen die laaggeletterd zijn. Een belangrijke stap is dat brieven en beleidsdocumenten van de gemeente in begrijpelijke taal zijn geschreven.
- Om laaggeletterdheid op latere leeftijd te voorkomen, moet op de basisscholen meer aandacht komen voor taalachterstand bij kinderen. Hiervoor is nauwe samenwerking nodig tussen het onderwijs, aanbieders van extra taalonderwijs en de gemeente. Via deze samenwerking wil het CDA maatwerk leveren voor alle kinderen met een taalachterstand.
- Het onderwijs heeft een belangrijke signaleringsfunctie voor de laaggeletterdheid bij volwassenen, omdat hun kinderen vaak ook laaggeletterd zijn. Ook zorg- en welzijnsinstellingen hebben een belangrijke signaalfunctie voor volwassenen, die laaggeletterd zijn. Deze functie wil het CDA versterken. Het moet ook duidelijk zijn naar welke instantie deze mensen worden doorverwezen.

4.5 Inburgering

Voor het CDA is het belangrijk dat iedereen kan meedoen in de samenleving. Dit geldt ook voor statushouders. Onze aandacht gaat uit naar het volgende:

- Onze gemeente is verantwoordelijk voor de integratie van statushouders. Zij moeten zo snel mogelijk de taal leren en aan het werk kunnen.
- Een zinvolle dagbesteding is voor statushouders belangrijk om mee te doen in de samenleving. Dit kan in de vorm van werk, onderwijs of vrijwilligerswerk.
- Een goede stageregeling zorgt ervoor dat statushouders zo snel mogelijk kunnen meedoen in de samenleving. Onze gemeente moet hierin stimuleren door bijvoorbeeld een goede verzekering en taallessen in de avonden aan te bieden, zodat statushouders overdag een stage kunnen lopen of kunnen werken bij een bedrijf of overheidsinstantie in onze gemeente.
- Het ondersteunen van vrijwilligers die statushouders begeleiden met het meedoen in de samenleving. Onze gemeente moet veel aandacht besteden aan een goede integratie van de statushouders. Bijvoorbeeld door het steunen van de werkzaamheden van Vluchtelingenwerk Nederland of andere initiatieven die statushouders ondersteunen.

5. Wonen

Teylingen is een prettige gemeente om in te wonen, omdat er veel voorzieningen en recreatiemogelijkheden zijn. Hierdoor willen veel mensen in Teylingen wonen. Om Teylingen als een prettige woongemeente te behouden wil het CDA:

- Meer betaalbare koop- en huurwoningen bouwen.
- Meer doorstroming mogelijk maken voor starters en gezinnen, met name door meer mogelijkheden te bieden voor ouderen die kleiner willen (gaan) wonen.
- Bij het goedkeuren van woningbouwplannen voortvarend handelen. Zodra de woningbouwplannen zijn goedgekeurd door de gemeenteraad, wordt snel gestart met de bouw van de woningen.
- Bestaande nieuwbouwplannen, zoals de Bloementuin in Sassenheim of de Waaier in Warmond zo snel mogelijk realiseren. De gemeente moet meer daadkracht tonen en de regierol nemen.
- Voorkomen dat Sassenheim, Voorhout en Warmond aan elkaar groeien. Wij zien daarom liever kleinere bouwlocaties in- of aan de rand van de dorpen, bijvoorbeeld het nieuwbouwplan Nieuw Boekhorst in Voorhout.
- Het buitengebied open houden en geen lintbebouwing door bijvoorbeeld bedrijfsgebouwen en/of villa's.
- Mensen met een beperking in staat stellen zo lang mogelijk zelfstandig of met begeleiding van een mantelzorger thuis te blijven wonen. Denk bijvoorbeeld aan flexibele bouwconcepten.
- De gemeente neemt meer regie bij zorgvuldige uitvoering van bouwprojecten bij zogenaamde inbrei-locaties en is hierop aanspreekbaar. Bij het realiseren van nieuwe woningen binnen bestaande bouw moeten de risico's worden vastgesteld en is een nulmeting standaard voordat de bouw van start gaat. Tijdens de bouwwerkzaamheden dient de gemeente regelmatig te controleren of de bouwer zorgvuldig te werk gaat en, indien nodig, hierop aanspreken als dat niet het geval is. Er wordt hiermee voorkomen dat de omwonenden overlast of schade ondervinden van deze nieuwbouw.
- Bij elk plan voor nieuwe woningen wordt vooraf bepaald hoeveel en welk groen in de te bouwen wijk zal worden gerealiseerd;
- Bij elk plan voor woningen wordt vooraf een VER (Verkeers Effect Rapportage) uitgevoerd. Hierbij is het uitgangspunt *'Eerst bewegen dan bouwen'*.

5.1 Koopwoningen

Het CDA vindt het belangrijk dat iedereen die dat wil, de gelegenheid krijgt om een woning te kopen in Teylingen. Het CDA wil daarom meer betaalbare woningen bouwen waarbij het (in 2020 ontwikkelde) woonprogramma het uitgangspunt is.

- De hoogste prioriteit geldt voor de bouw van koopwoningen in het sociale- en midden-segment, omdat daar in Teylingen een tekort aan is. In dit segment willen we, waar mogelijk, ook een zelfbewoningsplicht voor nieuwe woningen invoeren.
- De speculatie van woningen tegengegaan. Onze gemeente moet hierin meer regie nemen en zorgen voor duidelijke regelgeving.
- We willen ervoor zorgen dat jongeren of starters die van oorsprong uit Teylingen komen, in Teylingen kunnen (blijven) wonen en niet naar de steden of randgemeentes trekken. Zo zorgen we voor een goede mix van jong en oud in onze dorpen.

5.2 Huurwoningen

Het CDA wil ook hoge prioriteit geven aan de realisatie van (sociale) huurwoningen, door aandacht voor de volgende maatregelen.

- Het Woonprogramma 2020-2024 is het uitgangspunt. Daarin staat bijvoorbeeld dat 30% van alle nieuwbouw bestemd is voor sociale huur. Door de bouw van meer sociale huurwoningen kan de wachttijd voor een sociale huurwoning (momenteel zes á zeven jaar) worden verlaagd.
- Meer aandacht om (tijdelijke) sociale huurwoningen te realiseren voor spoedzoekers, starters en jongeren uit de eigen dorpen.
- Een goede verdeling van het aantal sociale huurwoningen over de drie dorpen, zodat wordt voorkomen dat in bepaalde dorpen geen ruimte meer is voor mensen met behoefte aan een sociale huurwoning.
- In de zogenaamde vrije sector worden meer huurwoningen gebouwd met een maandelijkse huurprijs tot €1.000,-. Daar zijn er nu te weinig van. Mensen die niet in aanmerking komen voor sociale huur en/of een koopwoning kunnen dan in Teylingen (blijven) wonen.
- De doorstroom op de (sociale) huurmarkt stimuleren door ook meer betaalbare huurwoningen te bouwen voor (alleenstaande) ouderen, mensen die gescheiden zijn, starters en jongeren uit de eigen dorpen.

5.3 Alternatieve woningbouw

Het CDA is groot voorstander van alternatieve woningbouw. Daarom wil het CDA de volgende dingen in het kader van alternatieve woningbouw:

- Door deze vorm van woningbouw te stimuleren, kan de krapte op de woningmarkt in Teylingen afnemen. Een goed voorbeeld van alternatieve woningbouw is een “*knarrenhof*”. In een knarrenhof wonen ouderen bij elkaar en zij zorgen voor elkaar. Door meer van dit soort huur- en/of koopwoningen voor ouderen te realiseren, groeit de doorstroom op de woningmarkt en komen er woningen vrij voor andere doelgroepen. Initiatieven om bijvoorbeeld in het nieuwbouwplan van Nieuw Boekhorst een knarrenhof te realiseren, worden door ons warm ondersteund.
- Het CDA kijkt ook naar alternatieve woningbouw zoals “*tiny houses*” of waterwoningen. Het CDA stimuleert ook klimaatneutraal en circulair bouwen.
- Ook bij toekomstige bouwplannen moet worden onderzocht of een knarrenhof of vergelijkbare bouwconcepten gebouwd kunnen worden. Deze woonconcepten moeten aansluiten bij de dan geldende markt wensen.
- Meer aandacht is nodig voor het bouwen van zorgwoningen en woningen voor kwetsbare groepen. Hierbij is een goede afstemming nodig tussen wonen en zorg, waardoor er betere woningen voor kwetsbare groepen gerealiseerd kunnen worden.
- We moeten creatief met de ruimte in Teylingen omgaan. Het CDA wil dit bewerkstelligen door leegstaande gebouwen, zoals kantoorpanden, winkels, bollenschuren en braakliggende terreinen om te bouwen naar koop- of huurwoningen in het sociale- en middensegment. Onze gemeente moet zo snel mogelijk voor dit soort gebouwen en terreinen een plan maken waarin de bestemmingsmogelijkheden worden aangegeven. Dit gaat de verloedering tegen en vermindert de krapte op de woningmarkt.
- Inwoners moeten de gelegenheid krijgen ideeën in te brengen over de bestemming van leegstaande panden en terreinen.
- De bouw van hoogbouw moet worden onderzocht en mag alleen worden gerealiseerd waar dit in het aanzicht van de dorpen past en bij voorkeur niet meer dan vier woonlagen hebben.
- Er wordt ingezet op flexibele woningen die 10 tot 15 jaar blijven staan om hiermee de huidige krapte op de woningmarkt zoveel mogelijk wordt opgevangen.
- Permanente bewoning in recreatieparken die daarvoor geschikt zijn en eigenlijk geen recreatiefunctie meer hebben, zoals Watertuinen in Warmond, mogelijk maken.

6. Bereikbaarheid en leefomgeving

In Teylingen hebben we een prettige leefomgeving. Te midden van grote steden als Amsterdam, Den Haag en Leiden vormt Teylingen een rustige, groene omgeving voor haar inwoners. Deze rustige, groene en schone leefomgeving wil het CDA behouden. Hierbij willen we ook dat Teylingen goed bereikbaar blijft in de komende jaren.

6.1 Bereikbaarheid

Optimale bereikbaarheid van onze dorpen is voor het CDA een belangrijk punt de komende jaren. Hierbij gaat het zowel om fysieke als digitale bereikbaarheid van onze kernen. Het CDA wil:

- Voor het welzijn en de welvaart van Teylingen alle vormen van vervoer zo regelen dat zij elkaar zo min mogelijk hinderen. Het CDA wil de schaarse ruimte zo mooi mogelijk houden en daarbij duurzaam met het milieu omgaan. Dit is een enorme opgave, waarbij we alle belangen zorgvuldig en goed moeten afwegen. Daarvoor moeten we meegegaan in nieuwe ontwikkelingen zoals moderne verkeerssystemen die informatie doorgeven en beschikbaar stellen via smartphone (=digitale bereikbaarheid), elektrisch rijden en de opkomst van deelauto's.
- Goede parkeervoorzieningen realiseren voor auto's en fietsen. Goede (beveiligde) stallingmogelijkheden voor fietsen bij stations, winkelcentra, scholen en zorginstellingen krijgen prioriteit. De wegen in Teylingen hebben een beperkte capaciteit. Daarom willen we het (elektrisch) fietsen naar het werk stimuleren en inzetten op veilige- en snelle fietspaden.
- Door de hoofdwegen van Teylingen en buurgemeenten te verbeteren, verkeersknelpunten aanpakken en daarmee de doorstroming van het verkeer bevorderen. Als er een relatie is met een bouwopgave, dan geldt *“Eerst bewegen dan bouwen”*. Dit vereist ook een regionale aanpak met hulp van buurgemeenten, de provincie en het Rijk. Alle maatregelen moeten zoveel mogelijk genomen volgen in overleg met de bewoners in de dorpen en direct belanghebbenden, zodat het draagvlak groot is. Om ervoor te zorgen dat woonwijken en bedrijven voor iedereen goed bereikbaar blijven, is verbetering en uitbreiding nodig van het huidige wegennet in de Duin- en Bollenstreek.
- Aan de noordkant van Sassenheim speelt de huidige verkeersproblematiek en verkeersopstoppingen aan bij de Van Pallandtlaan van en naar de A44 en van/naar de Parklaan. Het CDA wil geen zogenaamde turbo rotondes, zoals eerder voorgesteld door de provincie Zuid-Holland. Mogelijke oplossingen zijn het verbeteren van de verbindingen van de N206 en N207, een vernieuwde route van de N443, zodat er geen twee provinciale wegen meer samenkomen op de Van Pallandtlaan (N208) of dat het verkeer op de A44 een andere afslag naar Teylingen en/of de omliggende gemeenten neemt. Zo blijft de Van Pallandtlaan zoveel mogelijk ontlast en komt er niet meer, maar minder doorgaand verkeer. Dit verhoogt de leefbaarheid van de direct omwonenden en aangrenzende woonwijken (bijvoorbeeld De Vogelbuurt).
- Het voorrangbeleid voor fietsers tegenover auto's gelijk trekken in Sassenheim, Voorhout en Warmond. Daarvoor willen we de verkeersveiligheid en voorrangsituaties in Teylingen onderzoeken. Bijvoorbeeld de situaties aan de Oosthoutlaan in Voorhout en

bij de rotondes aan de Van Pallandtlaan. Dit kan bijvoorbeeld door het uitvoeren van een studie naar verkeerveiligheid / voortgangssituaties in Teylingen.

- Handhaven van 30-kilometerzones in de bebouwde kom (met uitzondering van doorgaande wegen).
- Minder doorgaand (vracht)verkeer door Teylingen. Bijvoorbeeld over de Herenstraat in Voorhout of de Herenweg in Warmond. Zwaar (vracht)verkeer wordt zoveel mogelijk en waar mogelijk uit de bebouwde kom geweerd.
- De verkeersveiligheid verhogen door zoveel mogelijk gescheiden banen voor fietsers, scooters en autoverkeer en verkeersobstakels te realiseren.
- Om de verkeersveiligheid en het fietsplezier op de fietspaden in de gemeente Teylingen verder te verhogen, komen er betonnen platen op de fietspaden in Teylingen.
- Wij willen ook onderzoeken of de fietspaden breder kunnen, vanwege de veiligheidsrisico's die het toenemend aantal elektrische en snorfietzen met zich meebrengt. Dat stimuleert ook weer het gebruik van de fiets.
- Inzetten op het versneld realiseren van rollator- en rolstoelvriendelijke wegen en trottoirs, bijvoorbeeld door de Dorpsstraat in Warmond te egaliseren.
- Er moeten meer- en nieuwe haltes voor het openbaar vervoer komen. Bijvoorbeeld door de bushalte bij het Hospice in Sassenheim te herintroduceren.
- Het CDA streeft naar een nachtbus vanuit Leiden, Haarlem en Schiphol naar onze dorpen.
- Nieuwe vormen van openbaar vervoer in de regio onderzoeken. Bijvoorbeeld onderzoek naar een lightrail verbinding of shuttlebussen tussen bepaalde punten in de regio. Ook een bel/ buurtbus is hier een belangrijk onderdeel van.
- Het gebruik van het openbaar vervoer stimuleren en daarom kijken naar de stopfrequenties van treinen op onze stations. Het CDA is zich ervan bewust dat de gemeente niet gaat over het aantal treinen dat stopt op de stations. Onze gemeente kan wel (samen met omliggende gemeenten) lobbyen bij de NS om de frequentie van het aantal treinen te verhogen.
- Als de parkeervoorziening bij station Sassenheim opnieuw te klein blijkt te zijn, moet de gemeente zo snel mogelijk aanvullende maatregelen nemen, bijvoorbeeld het introduceren van betaald parkeren voor langparkeerders.
- Iedereen in de Teylingen kan gebruik maken van snel internet door het aanleggen van glasvezelnetwerken. Het is belangrijk dat alle dorpen en het buitengebied goed digitaal bereikbaar zijn. Met speciale aandacht voor Warmond.

6.2 Leefomgeving

Teylingen is een prettige leefomgeving, waarin de inwoners zich thuis voelen. Dit wil het CDA koesteren. Groen draagt bij aan een prettige leefomgeving en een aantrekkelijk imago van de dorpen. We willen ook dat onze inwoners prettig kunnen leven en wonen. Een juiste balans tussen wonen, werken en groen is belangrijk. Daarom wil het CDA:

- Slim en efficiënt gebruik is nodig van de aanwezige ruimte in Teylingen. Er is nu al veel groen; alleen nog niet voldoende in alle woonwijken. Dit wil het CDA verbeteren, omdat natuur en groen een positieve invloed hebben op de leefbaarheid van een wijk. Bij toekomstige nieuwbouwplannen is aanleg en behoud van groen belangrijk. Daarom willen we in de nieuwbouwwijk Nieuw Boekhorst in Voorhout ook een park realiseren.
- Dat de gemeente snel actie onderneemt op meldingen van inwoners. Door vervuiling van straten, stoepen en parken komt de leefkwaliteit in de gemeente onder druk te staan. Ook hebben scheef liggende tegels, omhoog komende wortels, onkruid, scheve lantaarnpalen of gevaarlijke situaties in de wijken ook negatieve invloed op de leefkwaliteit.
- De straten en stoepen van de straten in Teylingen rolstoel- en rollatorvriendelijker maken. Denk bijvoorbeeld aan de Dorpsstraat in Warmond. Ook willen wij het uitstallingsbeleid van winkeliers aanpassen, zodat mindervaliden, ouderen en ouders met een kinderwagen hiervan geen- of minder hinder ondervinden.
- Inwoners moeten hun laatste levensfase in hun vertrouwde omgeving kunnen doorbrengen. Daarvoor is het belangrijk dat de leefomgeving hier bij past.
- Het CDA is voor een toegankelijke omgeving voor iedere inwoner van Teylingen. Hiervoor ook is speciale aandacht voor mensen met een beperking en ouderen.
- De recreatiemogelijkheden rond de dorpen van Teylingen behouden en voorkomen dat de dorpen aan elkaar vastgroeien. Rond de dorpen van Teylingen komt een groene route voor wandelaars en fietsers, een “Groen rondje Teylingen”.
- Het unieke open karakter en de flora en fauna van de diverse landschappen in Teylingen en de Duin -en Bollenstreek verdient bescherming. Maatregelen om de biodiversiteit in het landelijk gebied en de kernen te beschermen komen in een integraal biodiversiteitsplan. Samenwerking met het Natuurontdekkingscentrum Koudenhoorn en de Eendenkooi helpt hierbij (natuureducatie en advisering). Ook moet er ook ruimte blijven voor paardenweitjes en moestuinen op bollengrond.
- Om de dorpen leefbaar te houden is het belangrijk dat een goede mix aanwezig is van alle leeftijdscategorieën met voor voldoende voorzieningen voor iedereen. Te denken valt aan een trapveldje voor de jeugd en een park met voldoende bankjes voor ouderen. Voor iedere doelgroep en in elk dorp zijn dan voorzieningen aanwezig en dat deze voor iedereen bereikbaar zijn. Ook moet er voldoende speelruimte zijn voor kinderen, die niet gebruik kunnen maken van reguliere speeltoestellen. Bijvoorbeeld vanwege een beperking of handicap.

- Alle (weg)bermen vergroenen (bijvoorbeeld de bermen aan de Parklaan in Sassenheim). De dorpen krijgen dan een meer groene uitstraling. Ook op andere plekken moet meer aandacht hiervoor zijn. In woonwijken komen bijvoorbeeld ook groene speeltuinen, (groen)perkjes en buurttuinen.
- Het Schone Lucht Akkoord ondertekenen, omdat het goed past bij onze duurzame ambities; 26 andere gemeenten en 9 provincies hebben het akkoord inmiddels (november 2021) ondertekend. De gezamenlijke ambitie van dit akkoord is om de luchtkwaliteit permanent te verbeteren en voor 2030 minimaal 50% gezondheidswinst te realiseren. De deelnemers aan het Schone Lucht Akkoord werken samen aan concrete maatregelen, innovatie, pilot projecten en delen kennis. In het akkoord is ook aandacht voor andere duurzame oplossingen, zoals op de fiets naar het werk.
- De geluids- en milieuoverlast van het vliegverkeer van Schiphol neemt toe. Het CDA wil dat de gemeente, bij de provinciale- en landelijke overheid aandringt op het scheppen van wettelijke kaders waaraan getoetst kan worden aan welke eisen de concessie van Schiphol zou moeten voldoen. Dit voorkomt toename van overlast. Concrete regels kunnen bijvoorbeeld zijn beperking van aantal glijvluchten en dat de landing later wordt ingezet. Vliegtuigen komen dan minder laag over Teylingen. Hierbij werken we nauw samen met andere gemeenten rondom Schiphol.

6.3 Veiligheid

Veiligheid voor onze inwoners, ondernemers en organisatie staat hoog in het vaandel bij het CDA. Het CDA wil:

- Bestrijding van criminaliteit en overlast. De gemeente richt zich op het verminderen van drugshandel, woninginbraken, fietsen- en autodiefstallen en auto-inbraken. Voorbeelden van maatregelen zijn meer surveillance, betere voorlichting, cameratoezicht en het stimuleren van buurtgroepen op sociale media om de pakkans te vergroten.
- Voorlichting door de gemeente en politie op het gebied van beveiliging van woonhuizen of bedrijfspanden.
- Investeren in onze veiligheid. Bijvoorbeeld door het verhogen van de handhavingscapaciteit, het verbeteren van de verlichting op fietspaden, het versterken van de rol van georganiseerde bewoners en het verhogen van de politieursveillance in alle dorpen.
- De bewoners actief betrekken bij het maken van plannen op het gebied van veiligheid. Ook het stimuleren van buurtinitiatieven, zoals het gebruik van buurtapps, is van belang.
- Extra BOA's om de overlast in de buitenruimte aan te pakken, het verbeteren van de samenwerking met de wijken, gebiedsregisseurs en samenwerking met de inwoners.
- Criminaliteit en witwaspraktijken weren uit Teylingen. Landelijk verdient de aanpak van ondermijning steeds meer aandacht, waar wij in Teylingen bij moeten aansluiten. Samen met landelijke- en regionale partners moet de gemeente zorgen dat er in Teylingen geen plek is voor bijvoorbeeld illegale drugsteelt of vastgoedfraude.

alleen voor
opladen elektrische
voertuigen

3.5t
fietspad
bus
niet snorren

7. Duurzaamheid

Het CDA Teylingen vindt het in het belang van iedereen in Teylingen dat er prioriteit moet komen voor het halen van de (inter-)nationale gemaakte afspraken voor 2030 en 2050 voor broeikasgasreductie, klimaat en energie neutraliteit, klimaatadaptatie, circulaire economie (afval is weer grondstof) en ontkoppeling van aardgas.

Daarom dienen een duidelijke integrale visie, beleid en concrete klimaat en actieplannen om de gestelde doelen in Teylingen te halen nodig.

Daarbij is de haalbaarheid en betaalbaarheid van de energietransitie en klimaatmaatregelen, ook voor minder draagkrachtigen en mensen met een modaal inkomen een randvoorwaarde. Alleen wanneer iedereen zijn bijdrage kan leveren, maken we samen het verschil. Daarom wil het CDA Teylingen dat:

- De maatregelen voor iedereen haalbaar en betaalbaar zijn. Hierbij zal de samenwerking met corporaties en ondernemersverenigingen nodig zijn. De gemeente voorziet zo nodig in geschikte financieringsmogelijkheden, zodat niemand achterblijft.
- In afwachting van de uitvoering van de gemeentelijke wijkplannen aardgasloze alternatieven (zoals warmtepompen) een stimulans krijgen.
- Stimulering van eigen initiatief door coulant om te gaan met regels en vergunningverlening en deze leges vrij te maken.
- De gemeente het goede voorbeeld geeft door alle openbare gebouwen (waaronder scholen en sportvoorzieningen) klimaat neutraal, aardgasvrij en circulair te maken of te bouwen, circulair in te kopen en volledig over te stappen op duurzame vervoersmiddelen.
- De gemeente Teylingen actief aansluit bij huidige- en toekomstige regionale-, provinciale- en landelijke initiatieven gericht op duurzaam beleid en daarin een voortrekkersrol vervult.

7.1 Groene infrastructuur

Onze groene infrastructuur heeft in de komende jaren verdere ontwikkeling nodig. Daarom willen we in de komende jaren:

- Meer oplaadpunten voor elektrische auto's in Teylingen.
- Inwoners en bedrijven stimuleren om energie te besparen, zelf energie op te wekken door te investeren in zonnepanelen op hun dak, energiecoöperaties (zoals "Zon op Teylingen") te steunen en gebruik te maken van bijvoorbeeld warmte- en koudeopslagtechnieken. Denk bijvoorbeeld aan een aanvulling op de landelijke SDE subsidie en het opzetten van stimuleringsubsidies voor onze inwoners voor eigen energieopwekking.
- De gemeentelijke en maatschappelijke gebouwen, inclusief scholen en sportfaciliteiten, uiterlijk 2030 energieneutraal maken.

- De groei van de economie niet ten koste laten gaan van het milieu; de economie moet ook verduurzamen.

7.2 Klimaatadaptatie, verstening en vergroening

Ook in Teylingen moeten we steeds meer rekening gaan houden met hogere temperaturen, meer regenval, natte winters en hete zomers. Daarnaast wordt steeds meer ruimte bebouwd of verhard, met wateroverlast en hittestress als gevolg. Het CDA wil daarom de volgende maatregelen nemen in Teylingen:

- Regelgeving over de opvang van hemelwater.
- Klimaatbestendig bouwen in nieuwbouwwijken en bij renovaties of groot onderhoud van bestaande bouw.
- Maatregelen nemen om hemelwater bovengronds te bergen of af te voeren via bijvoorbeeld wadi's, groenstroken of daarvoor ingerichte wegen.
- Bermen weer groen maken, nieuwe bermen standaard groen maken en meer perkjes aanleggen om verstening in de openbare ruimte tegengaan. Planten en bomen die in extreme mate hooikoorts opwekken willen we weren of verwijderen. Deze bomen gaan we bij beheer vervangen door nieuwe andere boomsoorten.
- Het tonen van voorbeeldgedrag door onze gemeente, ondersteuning van inwonerinitiatieven, het actief delen van best practices en gemeentelijke promotie campagnes voor meer vergroening. Zoals het vasthouden van water op eigen terrein door een 'stoeptegel eruit, plant erin' actie.
- Hierbij actief de samenwerking zoeken met het waterschap en corporaties. Hiervoor dient een klimaatadaptatieplan te worden opgesteld en uitgevoerd.

7.3 Circulaire economie

Het CDA vindt het verder ontwikkelen van de circulaire economie (alle afvalstoffen vormen weer grondstof) binnen onze gemeente een belangrijk punt. De landelijke doelstelling is dat in 2030 vijftig procent minder mineralen, metalen en fossiele grondstoffen worden gebruikt en honderd procent minder in 2050. Bijvoorbeeld door in een circulaire (bouw)economie niet meer te slopen, maar te demonteren en de materialen die vrijkomen maximaal hoogwaardig te hergebruiken.

- Een visie en beleid over circulaire economie met een meerjarig plan van aanpak. Hierbij zijn het ondersteunen van circulaire initiatieven voor- en door het bedrijfsleven, werk met werk maken, inzicht in de materiaalstromen in de gemeente, circulair inkopen, circulaire bouw en demontage, biobased economy en "afval als grondstof" belangrijke elementen.
- Mede daarom zet het CDA in op een nog meer effectieve manier van afval inzamelen en betere scheiding door onze inwoners op de milieustraat. Op deze manier is zoveel mogelijk afval weer als grondstof te gebruiken. Ook bedrijven in Teylingen willen we stimuleren om hun bedrijfsafval nog beter te scheiden.

- Het CDA wil elektrisch rijden, fietsen en het gebruik van het openbaar vervoer stimuleren. Het stimuleren van elektrisch rijden kan door het plaatsen van meer elektrische laadpalen in de gemeente en het bevorderen dat deelautobedrijven zorgen voor een goede dekkingsgraad van deze deelauto's in Sassenheim, Voorhout en Warmond.
- Het CDA streeft naar een CO2 neutrale- en circulaire gemeente op het gebied van energie, gebouwen, afvalbeheer, circulair aanbesteden/ inkoop, leefomgeving en beheer en onderhoud. Dit stimuleert de eigen organisatie, de bedrijvigheid en een duurzame- en leefbare samenleving. Hierbij geeft de gemeente het goede voorbeeld.
- Teylingen is een Fairtrade gemeente en een millenniumgemeente. Dit willen we blijven. We vinden eerlijke handel een voorwaarde. We werken samen in een netwerk van partijen die een duurzaam leefmilieu stimuleren. Hierdoor kunnen we een Fairtrade gemeente en een millenniumgemeente blijven.

7.4 Energiestrategie

Bij de energietransitie speelt de verdere ontwikkeling van de Lokale Energie Strategie (LES) en de Regionale Energie Strategie (RES) een belangrijke rol. Het CDA wil deze strategieën samen met de bewoners verder uitwerken.

- Het doel is om te komen tot een gelijklopend landelijk-, regionaal- en lokaal energiebeleid met duidelijke- en haalbare energietransitiedoelstellingen voor Teylingen.
- Het CDA streeft er daarbij naar om deze doelstellingen zoveel te halen door het opwekken van energie door middel van zonnepanelen op bestaande- en nieuwe daken. Het CDA is geen voorstander van windmolens in ons landschap.
- Uiterlijk in 2024 zal evaluatie plaatsvinden of de afgesproken klimaatdoelstellingen met zon op dak in beeld zijn, zodat tijdig eventueel aanvullende alternatieven kunnen komen.
- Het volgen van technische ontwikkelingen is hiervoor van belang, zodat we op basis daarvan steeds tijdig nieuwe keuzes kunnen maken.

8. Lokale economie, landbouw en recreatie

Het CDA staat achter alle ondernemers in de gemeente Teylingen. Bedrijvigheid en ondernemerschap dragen namelijk direct bij aan de vitaliteit en de leefbaarheid van onze dorpen. Het CDA heeft een aantal speerpunten voor de komende vier jaren.

- Duurzame werkgelegenheid bevorderen door het koesteren van de historische bedrijfstakken en door het (gericht) aantrekken van bedrijven en (overheids-) instellingen die zich voor langere tijd in Teylingen willen vestigen. Het CDA wil dat er een stimuleringsbeleid komt dat hierop gericht is, met de nadruk op landbouw, familiebedrijven, MKB en detailhandel, onderwijs en zorg.
- Zet de lokale ondernemer op één door hem of haar meer ruimte te geven in het ondernemen. Onze gemeente kan diverse gunstige randvoorwaarden scheppen om hen te ondersteunen. Denk bijvoorbeeld aan een slim vergunningenbeleid, schrappen-, aanpassen- of flexibiliseren van spelregels, economische stimuleringsmaatregelen en voeren van een lokaalgericht- en regionaal economisch beleid.
- Stimuleringsbeleid om een eigen onderneming te starten met bijvoorbeeld starterskrediet of fiscale tegemoetkomingen.
- Ondernemers, bedrijven, overheid en andere partijen de ruimte geven om met nieuwe initiatieven te komen. Het CDA wil dat de gemeentelijke regelgeving meebeweegt met de (lokale- en regionale) economie.
- Duurzaam- en sociaal ondernemerschap. Denk bijvoorbeeld aan organisaties die werken met mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, circulaire- of duurzame (waaronder vintage en Fairtrade) producten produceren of verkopen of dat de processen gericht zijn op duurzaam produceren.
- Iedere inwoner van Teylingen kan meedraaien in de lokale economie en samenleving. Voor ons zijn dit alle inwoners van Teylingen inclusief bijvoorbeeld expats, (buitenlandse) seizoenarbeiders en statushouders.
- Streven naar een eerlijke economie, waarbij onze inwoners profiteren van een goed economisch klimaat om met ieders talenten een inkomen te genereren. Rekening houden met de andere taken die onze inwoners naast hun reguliere werk hebben, zoals vrijwilligerswerk of mantelzorg. We laten onze ondernemers hierin optimaal werken en zoveel mogelijk samenwerken met onderwijsinstellingen en lokale overheden.
- De implementatie van de nieuwe Omgevingswet gebruiken voor het ontwikkelen van een duidelijke toekomstvisie met zoveel mogelijk economische kansen voor Teylingen. Met expliciet aandacht voor het wegnemen van belemmeringen die door ondernemers worden ervaren. En vraag ook de mening van de inwoners, instanties, verenigingen en ondernemers in de participatietrajecten.
- Bedrijfsterreinen komen zoveel mogelijk aan de rand van onze gemeente met extra aandacht voor de bereikbaarheid, goede verkeersdoorstroming, behoud van aanzicht en landschap en bouw op basis van de concrete marktvaart naar bedrijfs- en kantoorpanden.

8.1 Detailhandel en horeca

De detailhandel en horeca is belangrijk voor de Teylingse economie. Om deze sector maximaal tegemoet te komen, wil het CDA:

- Aantrekkelijke dorpscentra hebben met de focus op leefbare- en aantrekkelijke winkelkernen waar men goed kan verblijven en recreëren en waar ieder dorp een optimale mix heeft van winkels, supermarkten, horeca en recreatie.
- Stimuleren dat (nieuwe) inwoners lokaal hun inkopen doen.
- Openbare toiletvoorzieningen in de dorpscentra.
- Een actief leegstandsbeleid met focus op bestaande winkelsoorten, andere ondernemersvormen, pop-up stores en/of informatie- of steunpunten van (overheids-) instanties. Het CDA zoekt hierbij ook regionale afstemming voor een zo'n optimale mogelijke winkelmix in onze streek.
- Recreatiemogelijkheden vergroten door uitgebreide(re) horecavoorzieningen met meer terrassen.
- Optimaliseren van de rij- en fietsrichtingen, doorstroming op directe toegangswegen en afstelling van verkeerslichten voor snellere doorstroming van verkeer in de dorpscentra.
- Een parkeergarage onder het Hortusplein in Sassenheim en slimme inrichting van het aantal boven- en ondergrondse autoparkeerplaatsen en het stimuleren van het fietsgebruik via bewaakte fietsenstallingen en/of fietsenrekken.
- Supermarkten in het vernieuwde centrum van Sassenheim, een uitgebreider winkel- en recreatie aanbod in Voorhout en het verstevigen van het gezellige horeca-, recreatie, natuur- en kunstkarakter van Warmond.

8.2 Agrarische sector

De gemeente Teylingen heeft een grote agrarische sector met een belangrijke pijler in de Teylingse economie. Voor ons zijn de volgende uitgangspunten leidend voor de agrarische sector:

- Minder regelgeving (Regelzucht) en meer ademruimte;
- Van marktwaarde naar maatschappelijke waarde (bijvoorbeeld voor streekproducten en landschappelijke waarde);
- Van bodemuitputting naar bodemgezondheid (zoals kringlooplandbouw)

Daarnaast ondersteunen wij de agrarische sector van harte.

- De agrarische sector is met de bloembollenteelt en veehouderij een belangrijke pijler van de Teylingse economie.
- De agrarische sector levert een belangrijke bijdrage aan de biodiversiteit en de recreatieve beleving van ons buitengebied met onder andere bloeiende bollenvelden, weidevogels en de mooie polders.

- Bollenteelt staat voor grote uitdagingen op innovatief gebied. Denk bijvoorbeeld aan biologisch en/of residuvrij telen. Onderzoek met kenniscentra en/of landelijk beleid is hiervoor nodig. Wij ondersteunen de initiatieven die leiden tot een milieuvriendelijke bollenteelt.
- Polderlandschap met haar kleinschalige en passende veeteelt is kenmerkend voor Teylingen. Een goede balans tussen een gezond boerenbedrijf, landschapsbeheer, behoud van natuur en biodiversiteit, bodemkwaliteit, duurzaam boeren en strengere milieueisen spelen een belangrijke rol. Wij ondersteunen initiatieven om deze balans, deze sector en het unieke landschap te behouden.
- Het CDA vindt het belangrijk dat het unieke, diverse en open karakter van de Duin- en Bollenstreek ook voor de toekomstige generaties in stand blijft. Daarvoor is bijvoorbeeld belangrijk dat jonge agrariërs de kans krijgen om een bedrijf te starten of over te nemen. Dit wordt door het huidige ISG-beleid (Intergemeentelijke structuurvisie) en de uitvoering daarvan door de GOM bemoeilijkt (volgens de rekenkamer van Teylingen blijkt dit beleid prijsopdrijvend en marktversturend te werken en heeft negatieve bijeffecten; rapport van najaar 2021). Om startende agrariërs een kans te geven en de negatieve bijeffecten tegen te gaan moet deze Intergemeentelijke Structuurvisie worden aangepast.

8.3 Economische samenwerking

Economische samenwerking is een belangrijke pijler voor Teylingen en de andere gemeenten van de Duin- en Bollenstreek. Bijvoorbeeld samenwerking binnen Holland Rijnland. Het CDA wil:

- Verder intensiveren van de samenwerking op economisch gebied. Samen is effectiever dan alleen.
- De verdere invulling en uitvoering van de Economische agenda voor de Duin- en Bollenstreek.
- Het uitbreiden van de activiteiten van de Economic Board en het stimuleren van initiatieven vanuit Teylingen om onze lokale economie verder duurzaam te laten ontplooiën en groeien.
- Naast de samenwerking in Duin- en Bollenstreek ook afstemming zoeken met Haarlem en Leiden. Met deze gemeenten kunnen we samen optrekken in regionale- en Randstedelijke dossiers.

8.4 Recreatie en toerisme

Teylingen is een mooie gemeente om te verblijven, te winkelen en te recreëren. Het CDA zet daarom in op:

- Kleinschalige recreatie in onze dorpen met trekpleisters zoals de Ruïne van Teylingen, kerken, het oude gemeentehuis van Sassenheim, het Boerhaavehuis, de winkelcentra, Koudenhoorn, het historische centrum van Warmond (met de titel “*Jan Steen dorp*”) en andere recreatiemogelijkheden.

- Zoeken naar een goede balans tussen goede recreatiemogelijkheden voor onze inwoners en behoud van bestaande kwetsbare natuurgebieden, waarbij gedacht kan worden aan de recreatie aan en rondom de Kagerplassen (en onze aantrekkelijke dorpscentra met winkels en horeca). In het broedseizoen en zomermaanden zullen extra maatregelen worden genomen om de toegenomen overlast door recreanten en loslopende honden op Koudehoorn aan te pakken.
- Via gerichte marketing onderzoeken hoe de toeristische belangstelling voor Teylingen en de Duin- en Bollenstreek vergroot kan worden, waarbij ook gedacht wordt aan regionale samenwerking met Leiden en Haarlem.
- Het invoeren van toeristenbelasting voor toeristen die in onze gemeente overnachten. Wij zijn voor een, door onze ondernemers gedragen, simpel uitvoerbaar en overzichtelijk beleid.
- Het realiseren van een insteekhaven aan de rand van Voorhout, “*De Boerhaaven*”. Hierdoor kunnen ook de waterrecreanten genieten van de winkels en horeca in Voorhout.

9. Toegankelijk en bereikbaar bestuur

Als CDA staan wij voor een goed bestuur in Teylingen. Alle inwoners moeten de weg naar onze gemeente kunnen vinden. Daarom is het belangrijk dat Teylingen een toegankelijk en bereikbaar bestuur heeft. Hiervoor gaan wij ons de komende jaren inzetten.

9.1 Dienstverlening

Het CDA staat voor kwalitatief goede dienstverlening aan de inwoners van Teylingen.

- Dienstverlening moet zo dicht mogelijk bij de inwoner staan en zo lokaal mogelijk worden georganiseerd met integrale toegang. Bijvoorbeeld online, via lokale media of via het Gemeente Loket.
- Diensten verlopen steeds meer via het internet. Dit vraagt om gebruikersvriendelijke websites en digitale omgevingen van de gemeente. Deze websites en digitale omgevingen moeten voldoen aan de privacy-vereisten en moeten optimaal zijn beveiligd.
- De gemeente moet zoveel mogelijk gebruikmaken van (de kennis van) de medewerkers van de eigen organisaties en minder werken met externe (ingehuurde) bureaus of externe inhuur. Dit werkt kostenbesparend.
- De invoering van de Omgevingswet in de toekomst zal voor andere werkwijzen zorgen. We vinden het belangrijk dat dit voor onze inwoners tot zichtbare voordelen leidt en dat zij direct betrokken zijn bij de implementatie ervan via bijvoorbeeld inspraakavonden en/of participatietrajecten.

9.2 Financiën

Het CDA is groot voorstander van duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemen en kijkt naar de toekomstige generaties (ons rentmeesterschap).

- Als betrouwbare overheid moeten wij eerlijk en transparant omgaan met het geld van onze inwoners. Dat vraagt om gedegen overheidsfinanciën, optimale lasten en een eerlijk, draagbaar belastingstelsel voor alle inwoners. Een solide toekomst is een verantwoordelijkheid van ons allemaal.
- Het grootste deel van de gemeentebegroting bestaat uit geld dat Teylingen via de Rijksoverheid ontvangt. Slechts een beperkt deel komt uit lokale heffingen en belastingen. In beide gevallen is sprake van belastinggeld, opgebracht door de inwoners van onze gemeente.
- We moeten duurzaam omgaan met onze financiële middelen. Het CDA heeft een aantal uitgangspunten voor het financiële beleid van de gemeente: zorgvuldigheid, spaarzaamheid, transparantie en gematigde lokale lasten.
- De gemeente heeft een mooie spaarpot (de algemene reserve) die indien nodig gebruikt kan worden voor investeringen in maatschappelijke voorzieningen (bijvoorbeeld sportvelden/terreinen, sporthal of culturele voorzieningen) of duurzame investeringen.

9.3 Inwonerparticipatie en inwonersinitiatieven

Het CDA wil nadrukkelijk de inwoners, ondernemers, verenigingen of instanties betrekken bij alle lokale onderwerpen.

- Inwonerparticipatie is een van de vormen die het CDA graag wil gebruiken. Het CDA wil in een vroeg stadium in contact komen met de inwoner en deze inwoner direct bij een plan te betrekken.
- Andere voorbeelden van betrokkenheid zijn het organiseren van insprekavonden, enquêtes, een inwonerforum, wijk- of straatbijeenkomsten of thema-avonden.
- Wij vinden het belangrijk dat er ook ruimte is voor discussie tussen de inwoners onderling, met de gemeente en andere (overheids-)instanties.
- Het CDA wil dat we kijken naar de digitale mogelijkheden om de mening van inwoners te vragen. Bijvoorbeeld via digitale vraagformulieren.
- Inwonersinitiatieven zijn belangrijk voor een goede democratie. De toegang voor initiatieven moet zo laagdrempelig mogelijk zijn. Het is van belang dat de inzet van wijkrequisseurs verder groeit.
- Het CDA wil dat de gemeente in een vroeg stadium perspectief biedt aan initiatiefnemers, onder andere door het geven van juiste- en/of gerichte voorlichting.

9.4 Gemeentelijke samenwerking

In 2018 zijn de gemeentes Teylingen, Hillegom en Lisse ambtelijk gefuseerd en samen doorgegaan onder de naam “*HLT-samen*”. Een belangrijke reden hiervoor was destijds dat samenwerking een goede manier is om als gemeente bredere kwaliteit te kunnen leveren aan onze inwoners.

Er is afgesproken om in 2022 de opzet en de werking van deze ambtelijke fusie te evalueren. De uitkomsten van de evaluatie vormen voor het CDA de basis voor verdere discussies.

Daarnaast werkt de gemeente Teylingen nauw samen met andere bestuursorganen, zoals Holland-Rijnland en de provincie Zuid-Holland. Het CDA wil dat de gemeente een proactieve relatie onderhoudt met alle bestuursorganen.

10. Slotwoord

De afgelopen maanden heeft de programmacommissie van het CDA Teylingen geschreven aan het verkiezingsprogramma. De commissie, bestaande uit Loek van Ruiten, Marco van den Nouland, Guylaine Loos en Wim de Winter, heeft in deze maanden vele gesprekken gevoerd met inwoners, ondernemers, verenigingen, stichtingen en maatschappelijke organisaties. Wij willen iedereen, die deel heeft genomen aan deze gesprekken, bedanken voor hun input voor ons verkiezingsprogramma. Hierdoor is het verkiezingsprogramma niet alleen voor Teylingen geschreven, maar ook door Teylingen geschreven. Onze speciale dank gaat uit naar de leden van de huidige CDA fractie, die dit programma van feedback hebben voorzien.

Met dit programma gaan wij komende periode richting de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022. Na de verkiezingen willen wij veel punten uit ons programma verwezenlijken voor een nog mooier, schoner, gezonder en beter Teylingen. Stemt u 16 maart 2022 op het CDA?